

260415 - آیا جایز است که انجمن‌های خیریه زکات فطر را پیش از دریافت هزینه از زکات دهندگان توزیع کنند؟

سوال

برخی از انجمن‌ها و سازمان‌ها خیریه آمار و ارقامی را در اختیار دارند که بر اساس آن حجم زکاتی که سالانه ادا می‌شود را می‌دانند که این از طریق پرونده فقرا و بینوایان و تعداد خانواده‌های مستحق و وضعیت هر خانواده امکان پذیر است... همینطور آنها بر اساس مقایسه با زکات سالهای گذشته می‌دانند در سال جاری چه مقدار زکات ادا می‌شود و از آنجایی که انجمن غذا را با حجم بالا و قیمت مناسب خریداری می‌کند ممکن نیست تا یک یا دو روز پیش از عید منتظر بماند تا سپس اقدام به خرید مواد غذایی کند. برای همین با استفاده از اطلاعات پیشین حجم غذای مورد نیاز را اندازه گرفته و با پولی که انجمن در اختیار دارد خریداری اش کرده و اقدام به توزیع آن می‌کند و سپس پولش را در همین حین یا پس از آن از مردم می‌گیرد و اگر احیانا تفاوتی کمتری یا بیشتر از آمار وجود داشت در دو روز باقی مانده آن را جبران می‌کند و در نتیجه کارشان آسان خواهد شد! نظر شما در این باره چیست؟ و آیا جایز است که زکات فطر را پیش از دریافت مبلغش و پیش از نیت شخص زکات دهنده ادا کرد؟

پاسخ مفصل

اولاً:

صدقه فطر مانند دیگر عبادات بدون نیت صحیح نیست، زیرا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: **«همانا کارها به نیت‌ها بستگی دارد و هر کس همان [پاداشی] را دارد که نیت کرده است»** به روایت بخاری.

ابن قدامه - رحمه الله - می‌گوید: **«اخراج زکات جایز نیست مگر با نیت»** مگر آنکه حاکم [در پی امتناع زکات دهنده] آن را به زور دریافت کند. مذهب عموم فقها چنین است که نیت شرط ادای زکات است جز آنچه از اوزاعی نقل شده که گفته است: نیت در آن واجب نیست...

جایز است که نیت را اندکی قبل از ادا قرار داد مانند دیگر عبادات و از آنجایی که در انجام این مورد نیابت هم جایز است معتبر دانستن همراهی نیت با ادا منجر به تغیر در مالش می‌شود.

پس اگر زکات را به وکیلش داد و خودش - نه وکیل - نیت کرد جایز است، البته اگر نیت ادا خیلی زودتر نباشد.

و اگر زمانی طولانی زودتر از ادا بود جایز نیست مگر آنکه هنگام تحویلش به وکیل نیت کند و وکیل هنگام ادای آن به مستحق نیت کرده باشد.

و اگر وکیل نیت کند و موکل نیت نکند جایز نیست زیرا فرض به آن تعلق دارد و جواز از او ساقط می‌گردد»
(المغنی: ۲/ ۴۷۶).

و شیخ الاسلام ابن تیمیه می‌گوید: «زیرا زکات . اگر چه حقی است مالی . برای الله واجب است... برای همین نیت در آن واجب است و درست نیست دیگری بدون اجازه اش به جای او زکات دهد» (مجموع الفتاوی: ۷/ ۳۱۵).

مرداوی . رحمه الله . می‌گوید: «اگر شخصی از مال خودش به جای شخص زنده‌ای بدون اجازه اش زکات دهد صحیح نیست، و در غیر این صورت درست است» (الإنصاف: ۳/ ۱۹۸).

بنابراین اگر انجمن به جای شخصی که آنها را وکیل نکرده صدقه فطر را ادا کند برایش صحیح نیست.
ثانیا:

انجمن خیریه می‌تواند غذا را از مال خودش در رمضان یا قبل از آن خریداری کند و سپس به کسانی که قصد زکات فطر دارند بفروشد و می‌تواند به وکالت از آنان یک یا دو روز پیش از عید آن را ادا نماید.

و جایز نیست که زکات را پیش از نیابت ادا کند و سپس پولش را بعدا از آنان بگیرد.

پیش تر سوال مشابهی را از شیخ ابن عثیمین . رحمه الله . پرسیدیم که ایشان گفتند:

«اشکالی ندارد که این مرکز غذا را مدتی قبل خریداری کند و سپس به کسانی که خواهان خرید زکات فطر هستند بفروشد و آن را در وقت شرعی اش ادا کند».

مراجعه نمایید به پاسخ شماره (71475).

و از شیخ ابن جبرین . رحمه الله . پرسیده شد: «آیا نیابت از کسی که خواهان ادای زکات فطر است جایز است به این صورت که [مبلغ] زکات را پس از پانزدهم رمضان از او دریافت کنند و سپس یک یا دو روز پیش از عید آن را توزیع نمایند؟

ایشان پاسخ دادند: نیابت برای ادای زکات فطر اشکالی ندارد به این صورت که آن یا مبلغش را به وکیل بدهد اگر چه در اول یا وسط ماه باشد. و بهتر آن است که در سرزمینی که زکات دهندگان در آن اقامت دارند توزیع شود و وکیل باید آن را در روز عید یا یک یا دو روز پیش از آن در سرزمینشان توزیع کند. والله اعلم».

از سايت شيخ رحمه الله:

<http://cms.ibn-jebreen.com/fatwa/home/section/968>

والله اعلم.